

Prechod žiakov a žiačok zo špeciálnej základnej školy do bežnej základnej školy

Abstrakt

V súvislosti s konaním Európskej komisie voči Slovenskej republike vo veci segregácie rómskych žiakov a žiačok vo vzdelávaní a ich nezákonného zaraďovania do špeciálnych škôl sa vynárajú otázky, aké sú možnosti preradenia žiaka zo špeciálnej školy do bežnej základnej. Preto navrhujeme zmeniť koncept diagnostikovania detí pred nástupom do základnej školy, posilniť kapacity asistentov pedagógov na základných školách, aby bolo možné integrovať čo najviac žiakov s variantom A, zaviesť komunitné služby s cieľom pomôcť preniesť deti zo špeciálnej školy.

Úvod

Špeciálna výchova a vzdelávanie zahŕňa problematiku výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, t. j. s mentálnym, telesným, zrakovým, sluchovým postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom, vývinovými poruchami učenia, poruchami správania, detí a žiakov chorých a zdravotne oslabených a intelektovo nadaných v príslušných školách a školských zariadeniach, vrátane špeciálno-pedagogického poradenstva.¹ V súvislosti so špeciálnym vzdelávaním a nezákonným zaraďovaním rómskych detí do špeciálnych škôl čelí Slovenská republika konaniu zo strany Európskej komisie.

Podiel detí s diagnostikovaným mentálnym postihnutím je na Slovensku trojnásobne, v niektorých regiónoch až štvornásobne vyšší v porovnaní so zahraničím. Existujú však viaceré indície, že „nálepku“ mentálneho postihnutia, teda závažného a nezvratného poškodenia kognitívnych schopností, dostávajú aj deti, ktoré vo vzdelávaní zlyhávajú z iných príčin. Diagnóza mentálneho postihnutia zároveň pre väčšinu detí znamená, že základné vzdelanie absolvujú oddelene od svojich rovesníkov a budú mať len obmedzené možnosti pokračovať vo vzdelávaní na strednej škole. Slovenský vzdelávací systém tak systematicky

---

1 ŠPECIÁLNE A INKLÚZIVNE VZDELÁVANIE, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

vylučuje desaťtisíce detí a mladých ľudí nielen zo vzdelávania, ale aj z možnosti plnohodnotne sa uplatniť v živote.²

Špeciálne vzdelávanie detí s variantom A

Mentálne postihnutie je závažná a nezvratná porucha, ktorá sa prejavuje počas vývinu dieťaťa a zahŕňa poškodenie schopností, patriacich k celkovej úrovni inteligencie.³ Súčasne znamená tiež obmedzenie v oblasti adaptívneho správania.⁴ Do škôl pre deti so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa na základe diagnostických vyšetrení a so súhlasom rodiča alebo inej fyzickej osoby než rodiča, ktorá má dieťa zverené do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, alebo so súhlasom zástupcu zariadenia, v ktorom sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie, predbežné opatrenie alebo ochranná výchova, **prijímajú deti alebo žiaci s preukázateľným zdravotným znevýhodnením**, ktorí sa vzhľadom na svoje zdravotné znevýhodnenie nemôžu úspešne vychovávať v materskej škole alebo vzdelávať v základnej škole.⁵ To znamená, že dieťa by nemalo byť diagnostikované ako mentálne postihnuté, ak pochádza zo sociálne znevýhodneného prostredia, pretože sociálne znevýhodnené prostredie nie je zdravotné znevýhodnenie. A podľa školského zákona dieťa alebo žiak, ktorého špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajú výlučne z jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, nemôže byť prijatý do špeciálnej školy alebo do špeciálnej triedy materskej školy, špeciálnej triedy základnej školy alebo do špeciálnej triedy strednej školy. Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia sa zaraďujú do triedy materskej školy, triedy základnej školy alebo do triedy strednej školy spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi. To neplatí len vtedy, ak ide o zaradenie žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorý je zaradený buď do nultého ročníka základnej školy s informovaným súhlasom zákonného zástupcu alebo do špecializovanej triedy, v ktorej sa vzdelávajú žiaci, ktorí nemajú predpoklad úspešne zvládnuť obsah vzdelávania príslušného ročníka, na účely kompenzácie chýbajúceho obsahu vzdelávania. Žiaka do špecializovanej triedy zaraďuje riaditeľ školy na návrh triedneho učiteľa po vyjadrení výchovného poradcu a s informovaným súhlasom zákonného zástupcu žiaka na nevyhnutne potrebný čas, **najviac na jeden školský rok.**⁶

² [HTTPS://DENIKNI.SK/BLOG/1402821/DIAGNOZA-MENTALNEHO-POSTIHNUTIA-AKO-NASTROJ-VYLUCENIA/](https://denikni.sk/blog/1402821/diagnoza-mentalneho-postihnutia-ako-nastroj-vylucenia/)

³ NÁRODNÉ CENTRUM ZDRAVOTNICKÝCH INFORMÁCIÍ (2016). MEDZINÁRODNÁ KLASIFIKÁCIA CHORÔB (10. REVÍZIA). MKCH-10- SK-2016. DOSTUPNÉ NA: WWW.NCZISK.SK/DOCUMENTS/AKTUALITY/MKCH_10_01012019.XLS

⁴ WHO (2018). INTERNATIONAL CLASSIFICATION OF DISEASES (11TH REVISION). DOSTUPNÉ NA: [HTTPS://ICD.WHO.INT/BROWSE11/L-M/EN#/HTTP%3A%2F%2FID.WHO.INT%2F%2FID%2F605267007](https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2f%2fid%2f605267007)

⁵ § 7 ods. 1 VYHLÁŠKY Č. 322/2008 Z. Z. O Špeciálnych školách

⁶ ŠKOLSKÝ ZÁKON

Podľa § 97 ods. 5 zákona č. 245/2008 Z. z. základná škola podľa § 94 ods. 2 písm. a), ktorá vzdeláva žiakov s mentálnym postihnutím alebo s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným postihnutím, sa vnútorne člení podľa stupňa mentálneho postihnutia žiakov na:

- a) variant A pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia,
- b) variant B pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia,
- c) variant C pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia alebo pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí majú aj iné zdravotné postihnutie, sú držiteľmi preukazu zdravotne ťažko postihnutých a nemôžu sa vzdelávať podľa variantu A alebo B.

Pre účely našej analýzy si charakterizujeme variant A, do ktorého sú najčastejšie zaradované rómske deti z marginalizovaných rómskych komunit, pretože sú nesprávne diagnostikované na základe sociálne znevýhodneného prostredia. Ľahká mentálna retardácia (F70) je charakterizovaná ako najľahší stupeň mentálnej retardácie vymedzený IQ v rozmedzí 50 - 69. Motorický a neuropsychický vývin, psychické procesy a reč sú kvantitatívne a kvalitatívne odlišné od normy. Sú čiastočne oneskorené a obmedzené. Deti s takýmto mentálnym postihnutím sú vychovávateľné a vzdelávateľné v podmienkach špeciálnej výchovy v špeciálnom školstve, pričom sociálna prognóza je priaznivá.⁷ Pri nesprávnej diagnostike sa teda dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia dostane do vzdelávania, ktoré naň bude nazerať ako na mentálne postihnutého, a tak bude aj jeho vzdelávacia dráha, žiaľ, obmedzená. Hlavnými cieľmi špeciálneho primárneho vzdelávania sú rozvinúť kľúčové kompetencie, ako kombinácie vedomostí, skúseností a postojov žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia na úrovni, ktorá je pre nich osobne dosiahnuteľná. Primárne vzdelávanie poskytuje možnosť umožniť žiakom primerané možnosti skúmania ich najbližšieho kultúrneho a prírodného prostredia tak, aby získali záujem o poznávanie nového, rozvíjať cieľavedome, systematicky a v tvorivej atmosfére osobnosť žiaka v poznávacej, sociálnej, emocionálnej a morálnej oblasti. Taktiež je cieľom viesť žiakov k spoznávaniu svojich schopností, k využívaniu svojich možností či ku kompenzácii svojich obmedzení, a tým k vytváraniu reálneho obrazu seba samého. Úlohou takéhoto vzdelávania je aj rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť, osvojiť si základy spôsobilosti učiť sa a podporovať kognitívne procesy a kompetencie žiakov kriticky a tvorivo myslieť prostredníctvom

---

⁷ [HTTPS://VALOVSKA-MENTALNE-POSTIHNUTIE.WEBNODE.CZ/DRUHY-A-STUPNE-MP/](https://valovska-mentalne-postihnutie.webnode.cz/druh-y-a-stupne-mp/)

získavania vlastnej poznávacej skúsenosti a aktívnym riešením problémov. V neposlednom rade je tiež cieľom vzdelávania umožniť žiakom získať základné pracovné zručnosti a návyky, aby ich mohli využiť pri ďalšom vzdelávaní aj v občianskom živote, vyvážene rozvíjať u žiakov kompetencie dorozumievať sa a porozumieť si, hodnotiť (vyberať a rozhodovať) a iniciatívne konať, podporovať rozvoj intrapersonálnych a interpersonálnych kompetencií, najmä otvorene vstupovať do sociálnych vzťahov, naučiť sa kooperovať v skupine, kolektíve a preberať na seba primeranú zodpovednosť, rozvíjať sociálnu vnímavosť a citlivosť k spolužiakom, učiteľom, rodičom a ďalším ľuďom.⁸ Na základe medzinárodných štúdií je priemerný výskyt mentálneho postihnutia medzi deťmi a mládežou na úrovni 1,83 %.⁹ Na Slovensku je však počet detí s diagnózou mentálne postihnutie dlhodobo takmer trojnásobne vyšší. Napríklad v školskom roku 2019/2020 navštevuje špeciálne školy 18 397 žiakov s variantom A, čo predstavuje až 70 % všetkých žiakov a žiačok v špeciálnych školách.¹⁰

Počet žiakov preradených zo špeciálnej školy na základnú je evidovaný podľa údajov v tabuľke 1 od školského roka 2017/2018, do tohto školského roka sa údaje o prestupe žiakov zo špeciálnej školy do základnej nezverejňovali v štatistikách. Pri týchto štatistikách však nie je zreteľné, či žiaci prestúpili do bežnej triedy alebo do špeciálnej triedy v rámci základnej školy. To znamená, že žiaci síce odišli zo špeciálnej školy do základnej, ale to neznamená, že nepokračujú v špeciálnom režime na základnej škole. A teda, to, že dieťa je preradené zo špeciálnej školy do základnej, nie je ešte zárukou, že dieťa je včlenené do bežnej triedy základnej školy a môže sa aj vzdelávať v normálnom režime na vyššom stupni, respektíve [na strednej škole](#).

Tabuľka 1

Školský rok	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Celkový počet žiakov v špeciálnych školách	14 146	19 759	26 038
Počet prestupov zo špeciálnej školy na základnú školu	189	224	301
Percentuálny podiel prestupov zo špeciálnej školy na základnú	1,34 %	1,13 %	1,16 %

Zdroj: CVTI SR.

⁸ [HTTP://WWW.ZSCINOBANA.EDU.SK/DOKUMENTY/2010/SKVP_ISCED.PDF](http://www.zscinobana.edu.sk/dokumenty/2010/SKVP_ISCED.PDF)

⁹ MAULIK, P. K. A KOL. (2011). PREVALENCE OF INTELLECTUAL DISABILITY: A META-ANALYSIS OF POPULATION – BASED STUDIES. RESEARCH IN DEVELOPMENTAL DISABILITIES, 2011, S. 419 – 436.

¹⁰ CVTI SR, ŠTATISTICKÁ ROČENKA- ŠPECIÁLNE ŠKOLY, 2019/2020, DOSTUPNÉ NA [HTTPS://WWW.CVTISR.SK/CVTI-SR-VEDECKA-KNIZNICA/INFORMACIE-O-SKOLSTVE/STATISTIKY/STATISTICKA-ROCENKA-PUBLIKACIA/STATISTICKA-ROCENKA-SPECIALNE-SKOLY.HTML?PAGE_ID=9600](https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-specialne-skoly.html?page_id=9600)

Ak dieťa nenavštevovalo materskú školu, býva zaraďované do špeciálnej triedy spravidla od prípravného, resp. 1. ročníka. Podľa údajov CVTI v tabuľke 2 však prílev do špeciálnej školy vidno aj v ďalších ročníkoch, v druhom, treťom, štvrtom, dokonca aj na druhom stupni základnej školy.

Tabuľka 2

Špeciálne školy – základné k 15. 9. 2019

	prípravný	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	spolu
Počet v špeciálnych školách	1 030	1 861	2 335	2 590	2 894	3 201	3 154	3 312	3 031	2 352	278	26 038
Novozaradení	998	866	439	230	192	323	185	97	85	52	1	3 468
Prestup do bežnej školy												301

Zdroj: CVTI SR.

Vysoký počet detí s diagnózou mentálne postihnutie nie je prítomný naprieč celým Slovenskom. Viac ako 70 % detí s takouto diagnózou žije v troch krajoch: v Prešovskom (28 %), Košickom (27 %) a Banskobystrickom (15 %). V Košickom a Prešovskom kraji tvoria deti s mentálnym postihnutím takmer 8 %, v Banskobystrickom viac ako 6 % žiakov základných škôl, zatiaľ čo napríklad v Bratislavskom kraji má mentálne postihnutie diagnostikované iba 1,3 % žiakov základných škôl. Vysoký podiel detí s diagnózou mentálne postihnutie v troch krajoch pravdepodobne súvisí s tým, že tam žije väčšina Rómov (takmer 80 %). Na to, že časti rómskych detí je diagnostikované mentálne postihnutie, aj keď ho reálne nemajú a sú neopodstatnene smerované do špeciálneho školstva, už viac ako desať rokov upozorňujú slovenské aj zahraničné mimovládne organizácie, medzinárodné organizácie, Európska komisia, ako aj štátna školská inšpekcia, verejná ochrankyňa práv či Metodicko-pedagogické centrum. Podľa najnovších údajov Útvaru hodnoty za peniaze má každé piate dieťa (19,3 %) z prostredia marginalizovaných rómskych komunít diagnostikované ľahké mentálne postihnutie. Zároveň, deti z marginalizovaných rómskych komunít tvoria až 71,2 % žiakov špeciálnych tried pre deti s ľahkým mentálnym postihnutím a 41,7 % žiakov špeciálnych škôl, hoci ich celkové zastúpenie v populácii žiakov základných škôl je len 12,3 %.¹¹

¹¹ <https://deniknikn.sk/blog/1402821/diagnoza-mentalneho-postihnutia-ako-nastroj-vylucenia/>

Problémom teda ostáva diagnostika a s tým spojená rediagnostika. Zo starších materiálov z obdobia po roku 2014¹² je možné dočítať sa, že o žiakoch zo sociálne znevýhodneného prostredia sa hovorí vtedy, ak prostredie, v ktorom žijú, ich znevýhodňuje vo výchovno-vzdelávacom procese a zároveň aj pri psychologickom testovaní. Toto prostredie charakterizujú aspoň tri z nasledovných kritérií:

1. rodina, v ktorej dieťa žije, neplní základné funkcie – socializačno-výchovnú, emocionálnu a ekonomickú,
2. chudoba a hmotná núdza rodiny dieťaťa,
3. aspoň jeden z rodičov dieťaťa je dlhodobo nezamestnaný, patrí k znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie,
4. nedostatočné vzdelanie zákonných zástupcov – aspoň jeden z rodičov nemá ukončené základné vzdelanie,
5. nevyhovujúce bytové a hygienické podmienky, v ktorých dieťa vyrastá – absencia miesta na učenie, posteľ, elektrickej prípojky, pitnej vody, WC,
6. vyučovací jazyk školy je iný ako jazyk, ktorým dieťa hovorí v domácom prostredí,
7. rodina dieťaťa žije v segregovanej komunite,
8. sociálne vylúčenie komunity alebo rodiny dieťaťa z majoritnej spoločnosti.¹³

O rediagnostiku žiaka môže požiadať aj školský inšpektor. Frekvenciu rediagnostických vyšetrení detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami neurčuje žiadny všeobecne záväzný právny predpis. Poradenské zariadenia rediagnostiku vykonávajú na základe podnetu školy, školského zariadenia alebo školského inšpektora, pri odôvodnenom predpoklade, že je nevyhnutné vykonať také úpravy výchovy, vzdelávania dieťaťa a usmernení vo vzťahu k optimalizácii jeho psychického vývinu a fyzického vývinu, ktoré nemôžu vychádzať z pôvodne určenej diagnózy dieťaťa. O rediagnostiku dieťaťa môže požiadať aj zákonný zástupca dieťaťa. Rediagnostické vyšetrenie žiakov sa vykoná, ak je odôvodnený predpoklad, že sa zmenil charakter ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb (ŠVVP). Frekvenciu rediagnostických vyšetrení neurčuje žiadny všeobecne záväzný právny predpis; o rediagnostiku môže požiadať aj zákonný zástupca. Z vyššie uvedeného vyplýva, že príslušné školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie nepotrebujú na

¹² KEĎŽE V DOKUMENTE (POZNÁMKA 12) SA NEUVÁDZA ROK PUBLIKOVANIA MATERIÁLU, PREDPOKLÁDAME, ŽE DOKUMENT VZNIKOL V ROKU 2014 ALEBO PO ROKU 2014, KEĎŽE AUTORKY SA V TEXTE ODVOLÁVAJÚ NA LITERATÚRU Z ROKU 2014.

¹³ FARKAŠOVÁ, E. - ZIMMERMANN, M.: ŽIACI ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODŇUJÚCEHO PROSTREDIA. DOSTUPNÉ NA: [HTTPS://WWW.KOMPOSYT.SK/PRE-ODBORNIKOV/SPECIALNO-PEDAGOGICKA-CINNOST/PREVIEW-FILE/1-3-1-ZIACI-ZO-SOCIALNE-ZNEVYHODNUJUCEHO-PROSTREDIA-474.PDF](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/1-3-1-ziaci-zo-socialne-znevychodnujuceho-prostredia-474.pdf)

poskytnutie výsledkov uvedených diagnostík školám a školským zariadeniam súhlas zákonného zástupcu žiaka. O odborné vyšetrenie v CPPPaP, CŠPP môže požiadať napr. MŠ, učiteľ ZŠ, triedny učiteľ, zákonný zástupca, v odôvodnených prípadoch aj školský inšpektor. Psychologické a špeciálno-pedagogické vyšetrenie sa realizuje len s písomným súhlasom rodiča alebo jeho zákonného zástupcu. Trvá zvyčajne 2 až 4 hodiny podľa charakteru problému. Obsahuje vyšetrenie schopností, osobnosti, záujmov, vedomostí, zručností, poprípade iných oblastí ovplyvňujúcich sociálny a psychický vývin dieťaťa. Vykonáva sa individuálne alebo skupinovo. Dieťa alebo rodič sú o výsledkoch vyšetrenia informovaní v osobnom rozhovore, v prípade požiadania inštitúcie oprávnenej zo zákona, najčastejšie školy alebo školského zariadenia, poprípade lekára, sa vypracúva správa zo psychologického alebo špeciálnopedagogického vyšetrenia a posiela sa oprávnenej inštitúcii, ktorá o ňu žiada. Rodič má právo oboznámiť sa s jej obsahom. V prípade, že rodič nesúhlasí so zaslaním správy, vyhotoví sa o tom záznam a správa sa neposiela. Inak je podpis tohto súhlasu zároveň aj vyjadrením súhlasu so zaslaním správy.

Psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenie je možné odmietnuť bez akýchkoľvek právnych dôsledkov. Jediným dôsledkom je, že nie je možné dieťa vyšetriť a navrhnúť ciele riešenie vyskytujúcich sa problémov alebo nemožnosť poskytnúť poradenstvo, napr. o ďalšej profesijnej či študijnej orientácii, zaradenia do určitého typu štúdia a pod. Výhodou vyšetrenia je možnosť dôkladne sa zorientovať v štruktúre psychických vlastností dieťaťa a prípadná identifikácia možných nežiaducich vplyvov, ako aj návrh opatrení na riešenie problému alebo ďalších výchovných či vzdelávacích postupov, či profesijnej, študijnej a kariérovej orientácie.

Na vyšetrenie sa používajú diagnostické nástroje, tzv. psychologické alebo špeciálnopedagogické testy, alebo prístrojové metódy, ktoré vychádzajú z odborných vedeckých princípov platných v psychológii, špeciálnej pedagogike, psychodiagnostike, metodológii a psychometrii. Kvantitatívne a kvalitatívne údaje z testov sú súčasťou spisu dieťaťa spolu s ostatnými údajmi získanými pred vyšetrením – napr. anamnestické údaje, pedagogická charakteristika, v priebehu vyšetrenia – záznamy z rozhovorov, interpretácie, poznámky a po skončení vyšetrenia – správa o psychologickom vyšetrení, závery z konzultácií.¹⁴

---

¹⁴ ZDROJ: [HTTP://WWW.CPPPAPNO.SK/DOC/TLACIVA/METOD_MAT_SK_INTEGRACIA_2019_20.PDF](http://www.cpppapno.sk/doc/TLACIVA/METOD_MAT_SK_INTEGRACIA_2019_20.PDF)

Nadalej teda ostáva výzvou práve diagnostikovanie a následné rediagnostikovanie. V prípade detí, u ktorých je materinský jazyk odlišný od slovenského jazyka, volajú odborníci aj po úprave testov v jazyku národnostných menšín.

Zmeny v oblasti diagnostiky je potrebné prijať čo najskôr. Podobne je potrebné urobiť zmenu v oblasti stredoškolského vzdelávania. Žiaci a žiačky, ktorí ukončia špeciálne vzdelávanie, nemôžu pokračovať na riadnych stredných školách. Ďalej sa môžu vzdelávať len na praktických školách alebo odborných učilištiach. V uznesení vlády SR č. 525 z 20. novembra 2018 bolo ministerstvu školstva uložené predložiť analýzu o možnostiach prijímania žiakov špeciálnych základných škôl na štúdium učebných odborov stredných odborných škôl poskytujúcich nižšie stredné odborné vzdelanie. Zároveň sa ministerstvu uložilo vykonať priebežné hodnotenie experimentálneho overovania prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia – variant A do učebných odborov nižšieho stredného odborného vzdelania 3178 F výroba konfekcie, 3383 F spracúvanie dreva a 3686 F stavebná výroba.¹⁵ Ako sme spomínali vyššie, najväčšie zastúpenie diagnostikovaných detí s ľahkým mentálnym postihnutím sa vyskytuje v krajoch, kde je najvyššie zastúpenie rómskeho obyvateľstva. Zároveň v týchto oblastiach nájdeme najväčší počet elokovaných pracovísk stredných odborných škôl, ktoré sú zriadené priamo v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít. Už z našich predchádzajúcich zistení vyplýva, že tento model vzdelávania nemá začleňovací charakter a taktiež, uplatniteľnosť absolventov nižšieho stredného vzdelávania, teda F odborov, na trhu práce je veľmi nízka.¹⁶ Ak sa totiž pozrieme na štatistiky nezamestnanosti podľa dosiahnutého vzdelania, zistíme, že najviac uchádzačov o zamestnanie má nižšie vzdelanie ako úplné stredoškolské vzdelanie, čo predstavuje 59,15 % všetkých uchádzačov o zamestnanie v mesiaci január 2020.¹⁷ To, že chce ministerstvo urobiť zmeny v tejto oblasti, de facto neprinesie žiadne zmeny v ďalšom uplatnení týchto absolventov a absolventiek.

Zhrnutie

---

¹⁵https://minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/opatrenia%20na%20posilnenie%20uplatnenie%20marginalizovanych%20skupin%20na%20trhu%20prace.pdf

¹⁶ Pozri tiež: <https://www.iz.sk/download-files/sk/evs/potreby-trhu-prace-a-ucebne-odbory-strednych-odbornych-skol> A taktiež: <https://www.iz.sk/download-files/sk/evs/elokovane-pracoviska-sos-v-blizkosti-mrk>

¹⁷ <https://www.iz.sk/sk/projekty/regiony-slovenska>

V súčasnosti sa Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie¹⁸ snaží nájsť inovatívne spôsoby v oblasti diagnostiky a rediagnostiky tak, aby rómske deti neboli obeťami testovania, ktoré im predurčí život. Ak totiž dieťa absolvuje špeciálne vzdelanie, má veľmi mizivé šance na to, aby sa mohlo v živote uplatniť. Diagnóza mentálneho postihnutia predurčuje jeho nositeľa študovať len na praktickej škole alebo odbornom učilišti. A i napriek tomu, že absolvujú takéto vzdelávanie, nemôžu pokračovať v ďalšom štúdiu, aby získali úplné stredoškolské vzdelanie. A bez úplného stredoškolského vzdelania majú takmer nulovú šancu uplatniť sa na trhu práce. A teda, ani možnosť, aby žiaci zo špeciálnych škôl študovali v učebných odboroch stredných odborných škôl, nie je riešením a nezvýši im šance uplatniť sa na trhu práce. Ostáva otázne, na základe akých informácií vláda postupovala pri uznesení pre ministerstvo školstva, ak štatistiky ministerstva práce dlhodobo ukazujú, že nezamestnanosť je najvyššia u osôb, ktoré majú nižšie vzdelanie ako úplné stredoškolské vzdelanie. Náš vzdelávací systém musí myslieť na všetky deti a musí im zabezpečiť také vzdelanie, ktoré im umožní prežiť plnohodnotný život bez ohľadu na to, či trpia nejakým postihnutím.

Odporúčania

1. Zmeniť koncept diagnostikovania detí pred nástupom do základnej školy, tzv. testy školskej zrelosti.
2. Posilniť kapacity asistentov pedagógov na základných školách, aby bolo možné integrovať čo najviac žiakov s variantom A, zvýšiť dostupnosť bežných základných škôl.
3. Zaviesť komunitné služby s cieľom pomôcť preniesť deti zo špeciálnej školy.
4. Umožniť, aby o rediagnostikovanie mohol požiadať širší okruh ľudí a inštitúcií.

Tento článok je súčasťou [projektu Politiky zamestnanosti](#) realizovaného Inštitútom zamestnanosti. Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu v rámci [OP EVS](#).

Aktivita: Zapájanie do trhu práce, september 2019

Merateľný ukazovateľ: P0587

¹⁸ POZRI VIAC: WWW.VUDPAP.SK

Súvis s projektom: Táto analýza súvisí s aktivitou 2. Nesprávne zaraďovanie rómskych detí do špeciálneho vzdelávania spôsobuje, že tieto deti majú len veľmi nízke šance na získanie ďalšieho vzdelania a následného uplatenia sa na trhu práce. Systém tak deťom predurčuje už od útleho veku životnú dráhu v chudobe, z ktorej majú len minimálne možnosti vymaniť sa.